

KULTURALNE WDROŻENIA

Daiwa
Maksimowicz

„Z włączeniem Mazowsza do państwa pierwszych Piastów, to znaczy przed połową X w., na prawym brzegu Wisły, powstał otoczony wałem niewielki gród w Bródnie Starym (dziś teren Lasu Bródnowskiego w dzielnicy Targówek)”. Tak opowieść o dziejach miasta zaczęli autorzy jednej z książek o historii stolicy Polski, wśród nich prof. Andrzej Zahorski, jeden z najwybitniejszych varsavianistów uczelni.

Badania varsavianistyczne na Uniwersytecie Warszawskim prowadzili naukowcy z prawie wszystkich wydziałów naszej uczelni. Do najwybitniejszych uniwersyteckich varsavianistów zaliczyć można choćby historyka, prof. Andrzeja Zahorskiego, czy historyka literatury, prof. Zdzisława Libere. – Były to badania ilościowo i jakościowo bogate, ale rozproszone. Przed kilkoma miesiącami na Wydziale Polonistyki zrodziła się idea powołania ogólnouniwersyteckiej jednostki, która mogłaby wspierać, inspirować, scalać, a czasem także koordynować badania przeszłości i teraźniejszości stołecznego miasta – mówi prof. Elżbieta Wichrowska z Instytutu Polonistyki Stosowanej UW. To ona zarysowała projekt i doprowadziła do powołania Centrum Badań nad Kulturą Warszawy. Obecnie pełni funkcję jego dyrektora. W czerwcu powołana została też Rada Centrum, w której poza profesorami UW i innych uczelni, zasiadają przedstawiciele warszawskiego ratusza, konserwatorzy zabytków oraz osoby odpowiedzialne za zarządzanie kulturą i nauką.

BADAJMY WARSZAWĘ RAZEM

Kulturę można pojmować szeroko. Jako taka powinna być analizowana interdyscyplinarnie, wspólnie przez przedstawicieli różnych dziedzin nauki. – Myśląc o Warszawie, przez kulturę rozumiemy wszystko, co tworzyły kolejne pokolenia tego miasta. Literaturę, sztukę, oświatę, ale też instytucje życia społecznego i dorobek materialny, czyli budownictwo, mosty, kanalizację etc. Słowem – wszystko to, co pokolenia wydzierają przyrodzie, przekształcając naturę Mazowsza. Tak szeroko rozumiana kultura tworzy naturalną szansę inspirowania i łączenia badań nie tylko humanistów, ale i geografów, geologów, fizyków czy matematyków – mówi prof. Wichrowska, przypominając kilkunastowieczną batalię o most na Wiśle, która przyczyniła się do ożywienia gospodarczego, ale także rozwoju komunikacji, usprawnienia poczty, systemu rozprowadzania gazet i książek, a także przekształcenia założeń architektury miasta.

PIWNICE I INNE PROJEKTY

Prowadzone w Centrum badania mają mieć potencjał wdrożeniowy. Tak jak prowadzone przez prof. Wichrowską seminarium dotyczące różnych aspektów funkcjonowania Szkoły Rycerskiej. We współpracy z doktorantami i studentami powstały m.in. publikacje książkowe. Na podstawie analizy pamiętników, listów i innych dokumentów z XVIII

wieku seminarzystom udało się rozpoznać podziemie Pałacu Kazimierzowskiego. – Zainteresowaliśmy w ten sposób władze rektorskie odbudową i adaptacją piwnic, uzyskując pełne wsparcie dla tego przedsięwzięcia – podkreśla prof. Wichrowska. Powstają już pierwsze projekty i plan działania związany z inicjatywą. – Swe zaangażowanie zadeklarował m.in. prof. Arkadiusz Mężyk, rektor Politechniki Gliwickiej, z zespołem prof. Magdaleny Żmudzińskiej-Nowak z Wydziału Architektury tejże uczelni, wyspecjalizowany w badaniach i renowacjach zabytków architektonicznych – mówi dyrektor Centrum. Ważną rolę odgrywają tu też Muzeum UW oraz Centrum Kompetencji Cyfrowych UW. CKC będzie rejestrować i dokumentować kolejne etapy prac związanych z piwnicami Pałacu Kazimierzowskiego. – Pierwsze analizy konserwatorsko-architektoniczne, a także te dotyczące świadectw historycznych świadczą o tym, że nasze piwnice kryją niejedną niespodziankę – zaznacza prof. Wichrowska.

Jak podkreśla, realizacja tego i innych projektów Centrum zależy nie tylko od możliwości finansowych, ale także od współpracy przedstawicieli różnych dyscyplin nauki: varsavianistów, geologów, archeologów, historyków architektury, polonistów etc. – Podobnie wszechstronna refleksja badawcza dotycząca Pałacu Tyszkiewiczów-Potockich może w przyszłości skutkować przekształceniem tego budynku w najbardziej reprezentacyjną siedzibę Uniwersytetu Warszawskiego. To jeden z niewielu budynków w Warszawie, który zachował swą strukturę i wnętrza pamiętające czasy Stanisława Augusta – mówi prof. Wichrowska. Zdaniem badaczki realizacja projektów Centrum mogłaby umożliwić m.in. pełne wykorzystanie potencjału Pałacu.

ZMNIJSZYĆ DYSTANS

Projekt dotyczący piwnic Pałacu Kazimierzowskiego dobrze ilustruje strategię działania Centrum Badań nad Kulturą Warszawy. Ma się ona skupiać na integrowaniu środowiska naukowego i pozauniwersyteckiego (m.in. władz miasta, społeczników, mieszkańców) wokół ważnych dla Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawy przedsięwzięć. – Chodzi o praktyczne zmniejszenie dystansu między kampusem Uniwersytetu przy Krakowskim Przedmieściu a tym, co znajduje się poza nim. O symboliczne otwarcie Uniwersytetu Warszawskiego dla warszawian, także poprzez stworzenie atrakcyjnej, dobrze zaprojektowanej przestrzeni turystycznej, do której od wschodu należy skarpa

Pałacu Kazimierzowskiego, a od południa ulica Oboźna – tłumaczy prof. Wichrowska.

Zadaniem Centrum jest także koordynowanie i inicjowanie współpracy między uczelnią a miastem, opracowywanie analiz naukowych i programów rozwojowych, badawczych oraz popularyzatorskich, a – co za tym idzie – podkreślanie i umacnianie pozycji Uniwersytetu Warszawskiego jako ważnego i aktywnego partnera w działaniach na rzecz miasta.

¹ M.M. Drozdowski, A. Sołtan, A. Zahorski, *Historia Warszawy*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2017, s. 15.

Rada Centrum Badań nad Kulturą Warszawy:

- prof. Juliusz Chrościcki, em. prof. UW,
- prof. Zbigniew Greń, dziekan Wydziału Polonistyki UW,
- prof. Maciej Jędrusik, dziekan Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW,
- prof. Małgorzata Karpińska, dziekan Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce UW,
- Ewa Kolankiewicz, dyrektor Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy,
- dr hab. Hubert Kowalski, dyrektor Muzeum UW,
- Michał Krasucki, stołeczny konserwator zabytków,
- prof. Iwona Kurz, dyrektor Instytutu Kultury Polskiej Wydziału Polonistyki UW,
- prof. Jakub Lewicki, mazowiecki wojewódzki konserwator zabytków,
- prof. Błażej Ostojka Lniski, rektor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,
- Aldona Machnowska-Góra, zastępczyni prezydenta m.st. Warszawy,
- Włodzimierz Paszyński, były wiceprezydent m.st. Warszawy,
- Jerzy Pieszczyrkow, kanclerz UW,
- prof. Rafał Wiśniewski, dyrektor Narodowego Centrum Kultury.